

Предшколска установа „Паша и Наташа“
Нова Варош

ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Нова Варош, 2023.

СТРУКТУРА ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

1. Портрет установе.....	3
1.1. Локално окружење установе.....	3
1.2. Организациона структура установе.....	4
1.3. Култура установе.....	7
2. Предшколска установа као место реалног програма васпитно-образовног рада.....	9
2.1. Програм васпитно-образовног рада са децом као израњајући програм заједничког живљења.....	9
2.2. Врсте програма и услуга.....	15
2.2.1. Редовни програми васпитно образовног рада.....	15
2.2.2. Различити облици васпитно-образовног рада.....	26
2.3. Физичко окружење као димензија програма.....	30
3. Предшколска установа као место демократске и инклузивне праксе.....	36
3.1. Партнерство са породицом.....	32
3.2. Повезаност са локалном заједницом.....	33
3.3. Рад са децом и породицама из осетљивих група.....	35
3.4. Транзиција и континуитет у образовању.....	36
4. Предшколска установа као место рефлексивне праксе.....	37
4.1. Заједница рефлексивне праксе; развој праксе, професионални развој и јавно деловање.....	37
4.2. Праћење и вредновање остваривања предшколског програма.....	38

1. ПОРТРЕТ УСТАНОВЕ

Предшколски програм ПУ "Паша и Наташа" донет је на основу: члана 57. став 1. тачка 1); члана 58. Закона о основама система образовања и васпитања (Сл.гл.РС.бр. 88/2017, 27/2018 – др. Закони, 10/2019, 6/20, 129/21); члана 16. и 17. Закона о предшколском васпитању и образовању („Сл.гл.РС“ бр.18/2010, 101/2017, 113/2017 – др. закон, 10/2019, 129/2021); и чл. 59. Статута ПУ "Паша и Наташа" (број 238 од 23.05.2023.године).

Предшколски програм се доноси на неодређено време и мења се, допуњава и усаглашава у складу са потребама насталих током његовог остваривања. Предшколски програм је документ којим се утврђују циљеви, врсте, обим, облици и трајање васпитно-образовног рада. Осим законске регулативе и програмских смерница на садржај Предшколског програма су утицали следећи фактори: мрежа вртића у општини, интереси и потребе породице и локалне заједнице у области предшколског васпитања и образовања, материјалне, просторне и кадровске могућности Установе.

1.1. Локално окружење установе

Општина Нова Варош налази се на југозападном делу Србије и захвата простор од 584,41 km² и броји 16.756 становника са последњег пописа из 2012. године.

Нововарошки крај припада старовлашкој – рашкој регији и налази се на надморској висини од 953m. Неповољан географски положај, сиромаштво у природним ресурсима и неразвијеност простора Старе Рашке, Нову Варош сврстава у неразвијене општине Србије

У верски мешовитој средини, успешно ради једна предшколска установа у граду којим је обухваћено 240-оро деце.

Подручје планине Златар са акумулационим језерима представља значајну туристичку регију, на којој се производи здрава храна попут златарског сира, узгоја хељде а чист ваздух представља резервоар за побољшање крвне слике, а Одлуком Владе Републике Србије успостављен је резерват Белоглавог Супа око акумулационих језера Сјеничког и Златарског на чијим се сеновитим обалама гнезде орлови лешинари-белоглави супови који су чистачи природе у ланцу исхране, а има тренутно преко 200 птица.

У граду постоји једна Основна школа, сарадња је обострана а реализација програма везана је првенствено за васпитно-образовне активности међусобне посете, размена искустава, посете школском часу.

Библиотека Јован Томић има око 2.000 књига за децу. Основана је 1948. године као Народна читаоница да би 1969. године била спојена заједно са Домом културе, а од 1. октобра 2003. године као самостална установа која поседује фонд од 32.000 књига а активност Предшколске установе обавља се кроз посете, упознавање са њеним радом, сарадња са радницима који обављају послове библиотекара.

У Предшколској установи постоји библиотека више од 1000 књига које су намењене деци, родитељима, а ту је и стручна литература за запослене.

У непосредној близини установе постоје спортски терени прекривени тартан прекривачем на којима се повремено одвијају спортске активности из физичког васпитања.

Сарадња са Домом културе обухвата стваралачке активности, изложбе дечјих радова, приредбе поводом обележавања природних празника, коришћење разгласа у акцијама које организује Предшколска установа.

При изради пројеката, на основу спроведених акција, закључили смо да можемо да се ослоњемо на локалну заједницу кроз помоћ и подршку у материјалним средствима и пружање одговарајућих стручних услуга. Посета деце многим установама у нашем граду не прође незапажено, а деца се уједно упознају са својим природним окружењем, па самим тим обогаћују своје искуство. Брига о деци није само обавеза породице и установе, већ и целокупне заједнице.

Предшколска установа неизбежно је упућена на природно и друштвено окружење у коме се налази. Ради интеграције деце у локалну заједницу и живот који их окружује, предшколска установа је и сама центар локалне заједнице. Сарадња са локалном средином представља сегмент обогаћивања и унапређивања васпитно-образовног рада садржајима ван установе који су у складу са потребама и интересовањима деце. Васпитно-образовни процес се не сме затворити у зидове установе, нити ограничити задацима и садржајима које предвиђа програм, већ треба да ниче из конкретног дечјег искуства.

1.2. Организациона структура установе

Предшколска установа „Паша и Наташа“ Нова Варош оствариваће васпитно образовни рад, негу и превентивно здравствену заштиту, социјалну заштиту и исхрану у централном вртићу у Новој Вароши.

У свим облицима рада од јасленог до предшколског узраста деца су распоређена у васпитне групе. Васпитне групе у Установи формиране су по узрасту.

Припремни предшколски програм у сеоским срединама реализује се у просторима основних школа и месних заједница који су за потребе деце адаптирани.

Објекат има следеће групе просторија:

Група просторија за децу : соба за децу, санитарне просторије за децу, вишенаменске просторе /хол, ходник, салу/, трпезарију.

Група просторија за запослене: простор за васпитаче, просторију за тријажу, просторије за управу и администрацију, просторије за помоћно особље, кухиња.

Група помоћних просторија: гардероба за запослене, санитарне просторије за запослене, магацин, котларнице.

Простор ће бити организован тако да омогући:

- осећање сигурности и предвидивости;
- прилагођеност специфичностима деце и породице;
- осећање пријатности и опуштености;
- осећање припадности и уважености;
- сарадњу, комуникацију и размену;
- сензорна искуства и доживљаје, истраживање, експериментисање;
- изражавање на различите начине, стваралаштво;
- естетски доживљај и зачудност;
- учешће и ангажовање деце на различите начине, прављење избора, независност;
- проширивање доживљаја, размишљања, умења у оквиру онога чиме се деца баве;
- видљивост процеса учења, идеја и продуката деце;

➤ видљивост континуитета активности.

Такав простор биће:

– *опремљен* флексибилном и функционалном и удобном опремом за децу и одрасле;

– *структурисан* тако да у њему постоје различите просторне целине које имају своју намену;

– *повезан и интегрисан* – различити делови простора и просторне целине су међусобно повезани, простор се користи интегрисан и мултифункционалан;

– *безбедан и предвидив* тако да се деца и одрасли у њему осећају сигурно и знају где се шта у простору налази;

– *променљив и динамичан* – деца и одрасли могу да га реорганизују и уређују, подешавају актуелним догађањима и активностима;

– *подстицајан* – у њему деца и одрасли проналазе различите подстицаје за своје смислено ангажовање, приређене просторне целине их позивају на одређену врсту истраживања.

Соба за децу, у складу са просторним могућностима и интересовањима деце треба да има неке од следећих целина:

- *за јаслени узраст* то могу бити: сензорна, кинестетичка, просторна целина за конструисање, за визуелне уметности, за симболичку игру, литерарна, просторна целина за скривање и осамљивање;

- *за вртић*: литерарна, просторна целина за конструисање, за визуелне уметности, за покрет и звук, за симболичку игру и просторна целина за скривање и осамљивање.

У оквиру просторних целина, видљив је:

1) простор у коме се чувају одређени материјали, играчке и средства;

2) простор за игру и учење;

3) простор за излагање продуката који настају током активности.

У оквиру сваке собе за децу потребно је обезбедити простор за документацију. Дечји индивидуални портфолији, групни портфолији, пројектни панои и сл. треба да буду доступни деци и видљиви у простору.

Добра организација простора подразумеваће коришћење *хоризонталних*, као и *вертикалних* димензија простора:

– уређење просторних зона различитих висина, коришћење подова, зида, плафона, мобилних преграда, полица и намештаја које раздвајају или повезују различите просторне целине и сл.;

- увиђање и коришћење значаја визуелног аспекта простора;

– подешеност осветљења (коришћење различитих извора и интензитета светла); кинестетичког аспекта (обезбеђивање површина за кретање) и естетског аспекта;

– стварање склада, хармоничности, лепоте простора, маштовитих и тајанствених зона, креирање инсталација у простору.

Број уписане деце, начин на који су распоређени у узрасне групе, као и број васпитача/ мед.сестара који ће бити ангажовани на реализацији васпитно-образовног рада, јасно и прегледно је приказан у наредним табелама:

ОБЛИЦИ РАДА

Своју делатност Установа остварује кроз следеће облике рада:

- ✓ Јаслице (од 12. месеци до 3 године);
- ✓ Целодневни боравак (од 3 године до поласка у школу)
- ✓ Полудневни боравак (четворочасовни предшколски припремни програм);
- ✓ Програм припреме за полазак у школу
- ✓ Пригодни и повремени програми

Бројно стање деце и васпитних група

1. Васпитне групе без ППП

А) У установи

Узраст	Од-до год	1-1,5	1,5-2,5	2,5-3,5	3,5-4,5	4,5-5,5	укупно
Број деце		18	41	49	48	58	214
Број група		1	2	2	2	2	9
Број васпитача-мед.сестара		2	4	4	4	4	18

Васпитне групе Припремног предшколског програма

ППП ће се организовати у објекту установе и прилагођеним просторима школа у селима (Кокин Брод)

Припремно предшколски програм у трајању од 4 сата дневно (четворочасовни програм)			
У СЕДИШТУ УСТАНОВЕ		ВАН СЕДИШТА УСТАНОВЕ	
Бр.група	Бр.деце	Бр.група	Бр.деце
/	/	1	4
Припремни предшколски програм у целодневном боравку			
У СЕДИШТУ УСТАНОВЕ		ВАН СЕДИШТА УСТАНОВЕ	
Бр. Група	Бр.деце	Бр.група	Бр.деце
3	80	/	/

3. Издвојена одељења Установе у којима се реализује припремни предшколски програм

Назив издвојеног одељења:	Бр.група	Бр.деце	Бр.васпитача
ОШ „Гојко Друловић“ Радоиња ИО Кокин Брод	1	4	1

КАДАР

Ред. Бр.	РАДНО МЕСТО	Број радника	Стручна спрема			
			НКВ	ССС	ВШС	ВСС
1.	Директор	1				1
2.	Секретар	1				1
3.	Руководилац финансијско – рачуноводствених послова	1			1	
4.	Магационер (економ)	1		1		
5.	Медицинска сестра - васпитач	3		3		
6.	Васпитач	17			9	8
7.	Медицинска сестра на превентивној здравственој заштити	1		1		
8.	Кувар – главни кувар	1		1		
9.	Помоћни кувар – сервирка	/		/		
10.	Радник за одржавање хигијене – спремачица	2	2			
11.	Радник за одржавање хигијене – вешарка	1	1			
12.	Домар, мастор одржавања – возач	1	1			
	УКУПНО	30	4	6	10	10

1.3. Култура установе

МИСИЈА УСТАНОВЕ

У нашој установи вођени смо идејом о детињству као магичном добу у којем је детету игра природна, инстинктивна и кључна!

ВИЗИЈА УСТАНОВЕ

Желимо и тежимо да наша установа остане место холистичког развоја детета и подстављања основа целоживотног учења, уз учешће свих релевантних актера васпитања и образовања.

МОТО УСТАНОВЕ

Троје деце ће сачувати свет.

Дете са књигом,

дете на дрвету и

дете које смишља

игре без играчака.

2. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕАЛНОГ ПРОГРАМА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ОСНОВА ПРОГРАМА

- Да се сва деца предшколског узраста, кроз подршку њиховој добробити, имају једнаке могућности за учење и развој.
- Да учешћем у програмима деца имају прилике и могућности да буду срећна, да се осећају задовољно, остварено и прихваћено, да граде односе поверења и уважавања, блискости и пријатељства.
- Да деца развијају диспозиције за целоживотно учење као што су отвореност, радизналост, отпорност, рефлексивност, истрајност, поверење у себе као способног „ученика“ и позитивни лични и социјални идентитет, чиме се постављају темељи развијања образовних компетенција.
- Да деца учешћем у програмима имају прилике да упознају, истражују и преиспитују различита подручја љутског сазнања и делања, различите продукте културе и начине грађења и изражавања значења.
- Да породице имају могућности и прилике да бирају, активно учествују у васпитању и образовању своје деце на јавном плану своје деце, да освесте своје потребе и капацитете и развијају родитељске компетенције.
- Да васпитачи, сестре-васпитачи, стручни сарадници и сарадници, стручњаци и з различитих области и други практичари имају прилику да испоље своју аутономију, креативност и професионалност као и проактивно заступљање интереса деце и породица.
- Да дечији вртић и друга окружења у локалној заједници (школа, центри културе, спорта и рекреације, отворени простори, друге институције локалне средине) постану простори заједничког учешћа деце и одраслих у учењу и грађењу смисла, кроз дијалог и узајамну подршку.
- Да се васпитачи, стручни сарадници и стручњаци других профила истарживачи, носиоци образовне политике и сви који се баве предшколским васпитањем и образовањем повезују у истраживачку заједницу која кроз

истраживања и узајамну подршку гради квалитет предшколског васпитања и образовања.

2.1. Програм васпитно-образовног рада са децом као израњајући програм заједничког живљења

Програм васпитања и образовања деце од 12 месеци до поласка у школу реализоваће се у складу са Основама програма предшколског васпитања и образовања – Године узлета.

Циљ програма предшколског васпитања и образовања јесте подршка добробити детета. Добробит је вишедимензионални конструкт којим се обједињује разумевање холистичке природе развоја, целовитости процеса неге, васпитања и образовања и интегрисаног учења детета предшколског узраста.

Добробит се сагледава кроз три димензије:

1. *Персоналну* (бити добро и функционисати успешно)
2. *Делатну* (умети и штети)
3. *Социјалну* (припадати, прихватати и учествовати)

Све димензије добробити су међусобно повезане.

Циљеви подршке добробити:

Подршка персоналној добробити	Подршка делатној добробити	Подршка социјалној добробити
- развијање свести и бриге о свом телу и о себи; - развијање моторичких способности и вештина и чулне осетљивости; - развијање саморегулације као унутрашње контроле, способности одлагања жеље, прихватања захтева и налажење алтернатива; - развијање инструменталне и психолошке самосталности; - развијање идентитета и самоприхватања; - развијање емоционалне компетентности као способности доживљавања и изражавања широког спектра емоција, регулисања и контроле емоција и разумевање	-Развијање креативног испољавања и изражавања и стваралачког уобличавања својих доживљаја и сазнања; -развијање свих видова комуникације и овладавање различитим функцијама говора; --развијање рефлексивности и самодирекције као основе учења да се учи; -развијање диспозиција за учење као што су истрајност, радозналост, иницијатива и креативност, отвореност за сарадњу,	- Развијање позитивног културног и социјалног идентитета и задовољства и поноса припадништвом различитим заједницама (вршњачкој, породичној, локалној, националној, глобалној); - развијање социјалне компетентности као способности емоционалног везивања и емпатичности, успешне социјалне комуникације и кооперативности; - развијање моралних вредности и норми и способности моралног расуђивања,

<p>власитих и туђих емоција.</p>	<p>одговорност; -развијање основа кључних образовних компетенција за целоживотно учење; -развијање отпорности (резилијентности) на стрес и изазове и способности конструктивног приступа проблемима и променама; -грађење смисла и животне сврхе кроз дубље разумевање основних манифестација људског живљења, вредности и лепоте човека и људског рада.</p>	<p>правичности и уважавања разлика; - развијање алтруизма, особина човечности као што су предусретљивост, емпатија, толерантност, племенитост, солидарност; - развијање свести о узајамној повезаности људи и природе и бриге за животну средину; - развијање проактивног односа према животу и окружењу</p>
----------------------------------	---	---

Како дете учи?

За дете, програм се манифестује као остваривање његове добробити кроз *односе* који се развијају са физичким окружењем, вршњацима и одраслима у реалним ситуацијама *делања*.

Дете доживљава свет кроз *односе* које успоставља и развија. *Односи* којима се подржава дететова добробит и *делање* су покретачи његовог развоја и учења.

За децу, у односима су важни *сигурност* (да би деца могла да уче и истражују морају да се осећају сигурно; сигурност проистиче из односа поверења и предвидљивости); *континуитет* (деци је пре свега потребан континуитет у односу са значајним блиским одраслима; питање континуитета није питање идентичности већ усклађености односа у различитим окружењима и активностима.); *учешће* (деца активно учествују у свему што се око њих дешава и у шта су укључена, својим специфичним претходним искуством, потребама, интересовањима, наклоностима и склоностима; активно учешће подразумева право на избор и могућност утицања на догађања и ситуације у која су укључена). Да би се дете осећало сигурним, имало континуитет искустава и односа и могућности активног учешћа, потребно је да васпитач гради односе засноване на: *власитој укључености* (подразумева истинско бављење дететом и заједничко учешће у активностима са децом.); *одржавању баланса* (баланс у начинима учешћа васпитача у свим дешавањима, ситуацијама и активностима.); *уважавању детета* (. процес изградње узајамног односа поштовања и разумевања).

Дете учи сопственим чињењем и учешћем у заједничким активностима са вршњацима и одраслима, што у Основама означавамо једним именом – *делање* детета. У вртићу, делање детета обухвата:

Игру (игра је слободно изабрано, саморегулисано и суштински мотивисано чињење у коме се дете добро осећа, активира све своје потенцијале и превазилази своје границе; она је основ развијања и испољавања свих димензија добробити детета)

Животно-практичне ситуације (деца учествују у различитим свакодневним ситуацијама које су део животног контекста деце и одраслих у вртићу, као што су рутине, ритуали, аутентични догађаји у вртићу и ван њега)

Ситуације планираног учења (ситуације у које се улази са намером да се нешто истражи, сазна, искуси, открије или представи. Оне су увек делатне за децу и смислено су повезане са темом/пројектом)

Подршка васпитача у игри:

Отворена игра. У отвореној игри, деца према сопственој иницијативи граде игровни

план и правила у игри. Васпитач се фокусира на припремање средине и праћење

игре. У отвореној игри васпитач:

*континуирано обезбеђује различите погодне материјале који су лако доступни

деци и које деца могу да истражују;

*континуирано реорганизује простор који је подстицајан за игру (опрема,

унутрашњи и спољашњи простор, омогућава деци да се играју на отвореним и

јавним просторима и да их истражују кроз игру);

*помаже да се после игре сачувају производи и материјали како би се користили у

другим активностима;

*обезбеђује деци довољно времена за игру;

* посматра игру и настоји да разуме контекст игре, прати реакције и идеје деце;

Проширена игра. У проширеној игри васпитач подржава игру заједничким играњем

са децом. У проширеној игри васпитач може да:

* улази у одређену улогу којом подржава започету игру;

* деци која још не говоре, нуди богат репертоар невербалних знакова (мимика,

гест, покрет, додир, пантомима), и истовремено именује радње, предмете и

поступке који се дешавају у игри;

* млађој деци ставља на располагање што више играчака које представљају реалне

предмете као подстицај симболичким играма;

- * користи различите материјале и прави са децом реквизите за игру;
- * предлаже алтернативне, нове улоге за децу којима се наставља игра;
- * проналази додатни материјал и проширује сценарио игре као подршку деци при решавању проблема у игри;
- * помаже другој деци да се укључе у игру, а да не наруше концепт игре, тако што предлаже креативне улоге или одређен начин коришћења материјала;
- * записује/документује сценарио игре, помаже деци да се договоре око улога и да наставе да се играју.

Вођена игра. У вођеној игри васпитач иницира, учествује и усмерава игру, при чему се договара са децом и пази да не наруши игровни образац (добровољност, имагинација, изазов, експериментисање, креативност, динамичност). У вођеној игри васпитач може да:

- * подстиче адекватно коришћење опреме и средстава;
- * показује покрете у игри, води игре на полигону, показује игре са правилима;
- * нуди концепт игре и правила и помаже деци да се групишу у игри;
- * води дијалог са децом о игри.

Подршка васпитача у животно-практичним ситуацијама

- * обезбеђује флексибилни али устаљени ритам у рутинама;
- * у раду са најмлађима успоставља рутине у складу са индивидуалним ритмом сваког детета и усаглашено са породицом;
- * промишља и договара се са децом о правилима везаним за рутине која се доносе у аутентичним ситуацијама уз разумевање разлога њиховог доношења;
- * подстиче самосталност и одговорност деце у обављању рутина;
- * преноси овлашћења и практичне задатке на децу у обављању дневних рутина;
- * омогућава да нега, заједничко обедовање и друге животне ситуације буду ситуације грађења пријатног заједничког социјалног доживљаја;
- * планира време и подршку за међусобно дружење и дељење проживљених искустава деце и одраслих;

- *омогућава деци да деле информације о себи, својим породицама, љубимцима;
- *подстиче децу да представе своја искуства у практичним животним ситуацијама из породица и културних заједница из којих долазе;
- *приближава деци рутине и ритуале других култура;
- * помаже деци да припреме добродошлицу за нове чланове и пријем нових чланова;
- *обезбеђује деци да свакодневно бораве на отвореном, да се играју и баве различитим активностима у природном окружењу;
- *моделује и подстиче коришћење различитих начина писмености у животної ситуацији (прављење подсетника, рачунање, обележавање различитим симболима, итд.);
- *омогућава деци да учешћем у догађајима у локалној заједници истражују улоге и односе, разумевају и уважавају различитости и себе доживљавају као део те заједнице;
- *омогућава деци да у аутентичним ситуацијама преиспитују предрасуде и да уче да решавају конфликте;
- *обезбеђује континуитет рутина и ритуала групе и у случају свог одсуства.

Подршка васпитача у планираним ситуацијама учења

- *фокусира се на процес учења а не на продукт;
- * омогућава деци да се баве оним што за њих има смисла, што их чуди и занима;
- * омогућава деци различите изворе учења и подршке: различита места, институције, организације и појединци у локалној заједници; породица; друга деца и одрасли; штампани, дигитални и други извори;
- * подстиче децу да користе говор у тумачењу својих мисли, доживљаја и да проширују своје разумевање смисла света кроз говорно изражавање;
- * моделује истраживачки однос у учењу: износи наглас своје дилеме и претпоставке, пита се, артикулише процес; користи различите изворе учења, користи различите начине изражавања да изрази своје идеје и предлоге, показује посвећеност и истрајност;
- * извор је информација и инспирације читањем и причањем прича, приближавањем различитих извора сазнања, демонстрирањем поступака;
- * омогућава деци да развијају различите врсте ране писмености (језичке, математичке, визуелне) стварањем ситуација за њихово смислено коришћење;

- * подстиче на различите и креативне начине изражаваања (визуелно изражавање, грађење у простору, покрет и плес, изражавање гласом, певање, звук и музика, причање, драматизација, невербална комуникација...);
- * приближава деци културно наслеђе непосредне и шире заједнице као и човечанства (визуелне уметности, спорт, драма, наука, техника, књижевност, музичко стваралаштво и други културни производи) градећи доживљај смисла и лепоте људског делања, као и припадништво и културни и глобални идентитет;
- * истражује са децом на отвореном, омогућава деци да упознају и разумеју природу и природне појаве и граде однос према природи;
- * помаже деци да израђују пригодна средства и опрему за оно чиме се баве у теми или пројекту;
- * омогућава деци различите изборе кроз различита средства и материјале и начине изражаваања;
- * обезбеђује деци сигурност и охрабрује их у прихватању изазова посебно у физичким активностима (водећи рачуна о здрављу и безбедности);
- * подстиче децу да развијају и преиспитују своје „полазне теорије” о природним, друштвеним, физичким појавама;
- * подстиче децу да повезују оно што раде са претходним искуством и знањем, коконструишу знања и уочавају обрасце;
- * развија заједништво кроз подстицање узајамне подршке, прихватања, уважавања, истицање вредности заједничког доприноса;
- * развијање проактивног односа према свету кроз уважавање иницијативе, права на избор, покретање заједничких акција;
- * подржава децу да заједнички предвиђају, замишљају, постављају питања једни другима и траже различите начине решавања проблема;
- * омогућава деци да смислено користе дигиталне технологије као оруђа у бављењу темом или пројектом;
- * помаже деци да на различите начине документују своје учење.

2.2. Врсте програма и услуга

2.2.1. Редовни програми васпитно – образовног рада

ПРОГРАМ НЕГЕ И ВАСПИТАЊА ДЕЦЕ УЗРАСТА ДО 3 ГОДИНЕ

Програм неге и васпитања деце узраста од 12 месеци до 3 године реализује се у **3 васпитне групе које похађа 59 деце**. Задатке неге и васпитно-образовног рада са децом реализују медицинске сестре-васпитачи у складу са концепцијом Основа програма – Године узлета.

Организација физичког окружења:

Физичко окружење на директан начин обликује положај детета у програму. Због тога васпитач нарочиту пажњу посвећује простору, његовом сталном реструктурирању, развијању, обогаћивању и осмишљавању.

Простор у јаслицама треба да буде опремљен флексибилном, функционалном и удобном опремом, безбедан и предвидив тако да се деца и одрасли у њему осећају сигурно и знају где се шта у простору налази, променљив и динамичан тако да деца и одрасли могу да га реорганизују и уређују, подешавају актуелним догађањима и активностима, подстицајан да би деца и одрасли проналазили различите подстицаје за своје смислено ангажовање и да их позива на истраживања, структурисан тако да у њему постоје **различите просторне целине** које имају своју намену.

Медицинске сестре – васпитачи ће посебну пажњу посвећивати организацији и структурирању просторних целина помоћу ниских полица и преграда, прозирних завеса од различитих материјала, паноа, шатри. Колико ће просторних целина бити зависи од конкретног простора у вртићу, тежњи и интересовања деце и васпитача, као и од тема/пројеката у коју су укључени. Просторне целине могу бити – литерарна, за конструисање, за визуелне уметности, за симболичку игру, за осамљивање и скривање, за звук и покрет, сензорна, кинестетичка... Посебан акценат у јасленим групама је на кинестетичкој и сензорној просторној целини. Не морају све собе да имају исте просторне целине, нити су све целине у једној соби сталне. Различити делови простора и просторне целине треба да буду међусобно повезани, интегрисани, мултифункционални.

Простор реалног програма није само радна соба. Он обухвата:

- свакодневно коришћење отвореног простора за различите активности, игре истраживања. Дворишни простор треба да буде безбедан, изазован, заснован на различитим материјалима
- простор целог вртића (посебно заједнички простори као што су ходници, сале)
- коришћење различитих места у заједници

Просторно- временској организацији ће се поклањати велика пажња.

Просторно временска организација се не подређује свакодневним рутинама (обедовање и одмор) већ обрнуто, просторно – временска решења за рутине се прилагођавају и интегришу у програмску концепцију.

Планирање

Интегрисаним приступом васпитач омогућава деци да уче кроз јединство онога што доживљавају, промишљају и онога што раде. Планирање у интегрисаном приступу може бити тематско или пројектно. Тема/пројекат у јаслама је више идеја или оквир који обликује васпитач на основу праћења заинтересованости и интеракција деце са

различитим материјалима, другом децом и одраслима у дечјем вртићу и познавања деце. На основу идеје о теми или пројекту, васпитач у јаслама се прво фокусира на планирање великог избора сензорних материјала који ће бити стално доступни деци и којима ће подстаћи децу да истражују у отвореном и затвореном простору у дечјем вртићу. Васпитач у јаслама планира више могућности за различите активности деце које се одвијају истовремено и које деца бирају. Васпитач планира довољно времена за рутине кроз које помаже деци да се осећају сигурно, да развијају самосталност и блискост са васпитачем и другом децом. Због динамичног и флексибилног приступа планирању, план не може бити направљен унапред за дужи временски период, већ се дограђује и „израћа“ током започетог истраживања деце и одраслих. Васпитач доментује своје планирање у обрасцу за план који надограђује током процеса развијања теме/пројекта.

Заједничко развијање програма

Васпитач у јаслама треба да има у виду да се иницијатива деце овог узраста подржава, пре свега, грађењем блиских односа са децом кроз физички контакт и присну вербалну и фацијалну експресију и обезбеђивањем флексибилних рутина које су усклађене са ритмом живљења деце и индивидуално посвећеном пажњом детету приликом рутина (нпр. Приликом пресвлачења бебе). Он организује физичку средину као предвидљиву и сигурну за дете, која истовремено нуди различите могућности за истраживање и кретање, за честу промену активности и интеракцију деце. Васпитач подстиче и охрабрује децу од најранијих узраста на истраживачко понашање уношењем нових предмета, неструктурираних и изазовних материјала. Игра се са децом, својим невербалним и вербалним порукама подстиче радозналост деце и њихово активно истраживање, ослањајући се на то да деца уче целим својим телом и фокусирају се на „овде“ и „сада“.

У проширивању активности деце, медицинска сестра васпитач се посебно ослања на заједничку игру са децом, вербализовање заједничког искуства деце и одраслих у различитим ситуацијама у дечјем вртићу и обезбеђивањем сталне доступности различитих материјала за истраживање деце, имајући у виду да деца увиђају и знају више него што вербално могу да изразе. Васпитач у јаслама континуирано омогућава деци да се придруже другој деци у вртићу, да и на тај начин уче, посматрањем и имитацијом, и сарађују у различитим активностима

Праћење, документовање и вредновање

Праћење кроз документовање обухвата праћење учења и развоја детета и праћење како се развија програм. Кроз документовање се омогућава видљивост програма и учења и развоја деце. Вредновање је саставни део праћења програма. Сврха праћења детета није процењивање његових развојних могућност и постигнућа, него потпуније разумевање дететовог развоја и учења и на основу тога пружање сталне подршке добробити детета.

Процес учења и развоја детета се прати и документује кроз дечји портфолио. Кроз портфолио се документује: напредовање детета којим се истиче шта су јаке стране детета; дечја перспектива ситуација, активности и догађаја; начини пружања подршке детету, нарочито када су у питању деца из осетљивих група.

За документовање кроз индивидуални портфолио могу се користити: различите скале и друге технике посматрања и праћења, групне и индивидуалне приче за учење; продукти и искази детета настали у консултовању са децом; продукти детета настали у

игри и у оквиру теме/пројекта; фотографије, видео и аудио записи, настали у различитим ситуацијама који су детету посебно важни.

Сврха праћења развијања програма је континуирано грађење квалитета програма предшколског васпитања и образовања.

Развијање програма кроз теме/пројекте се документује кроз тематски/пројектни портфолио. Тематски/пројектни портфолио садржи план развијања теме/пројекта и причу о теми/пројекту. Запослени ће заједно преиспитивати квалитет програма кроз вредновање реалног програма у његовим носећим димензијама: средина за учење; квалитет односа; заједничко учешће; подршка диспозицијама за учење; инклузија, различитости и демократске вредности; сарадња са породицом и локалном заједницом.

Партнерство са породицом

Јаслице треба да буду место које емитује добродошлицу за породицу и уважава породице јасним просторно–организационим показатељима (нпр. постојање собе/простора за родитеље, постера добродошлице, визелних ознака простора...). Породица треба да буде упозната са концепцијом програма и да постоји програм сарадње са породицом који је развијен кроз дијалог са родитељима о различитим начинима укључивањима породице. Важно је да се гради узајамно поверење и поштовање и неговати сталну отворену комуникација и дијалог. Родитељи ће се на састанцима упознавати и водити дијалог са васпитачима о активностима деце и програмским активностима. Потребно је омогућити родитељима да се виде са васпитачем и разговарају о свом детету у различито време дана и у различитим данима у недељи. Створити услове да родитељи могу активно да се укључе у различито време, на различите начине.

ПЛАН АДАПТАЦИЈЕ ДЕЦЕ

Приликом уписа деце родитељи добијају потребне информације о томе када дете треба довести у вртић, када се може извести, распореду obroка и спавања, програмима по којима се ради са децом, шта је потребно од одеће, обуће и опреме. Родитељи и деца могу отићи у радне собе и упознати се са васпитачима који раде у групама. Новопридошлој деци омогућава се да донесу омиљену играчку од куће, да у почетку остају краће у вртићу, да би се период боравка постепено продужавао. За индивидуалне разговоре и саветодавни рад родитељима су доступни васпитачи и остали запослени у установи.

Медицинске сестре и васпитачи, на стручним телима установе, на активима и тимовима вртића, размењују информације од значаја за што лакши прелазак деце из јаслица у вртић. Стручне размене овог типа драгоцене су и захтевају додатну пажњу у циљу што успешније транзиције ка вишим нивоима.

НАПОМЕНА: За свако поједино дете које се уписује у току године Установа је дужна да изради план адаптације за полазак у вртић. То подразумева разговоре са родитељима и дететом, систематски водећи рачуна о свим специфичностима, уважавајући потребе и могућности сваког детета и његове породице.

ПРОГРАМ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАД СА ДЕЦОМ УЗРАСТА ОД 3-5,5 година

Програм васпитно-образовног рада са децом узраста од 3 до 5,5 година реализују васпитачи у 6 група које похађа **155 деце**.

У креирању васпитно образовног програма полази се од Основа програма које се заснивају на теоријским поставкама социкултурне теорије, социологије детињства и постструктурализма. Њима је заједничко сагледавање детињства као по себи вредне и видљиве друштвене категорије. Дете се сагледава као богато потенцијалима, као агенс, компетентни учесник у сопственом учењу и живљењу; истиче се значај проактивизма и партиципације детета; истиче се сарадња у развијању заједнице праксе деце и одраслих, у којој се кроз интеракције узајамно трансформишу сви учесници.

Реални програм /непосредни програм васпитно образовног рада/ настаје и гради се у реалном контексту васпитно образовне праксе. Он не може бити унапред писани документ већ се гради кроз заједничко учешће свих учесника, обликује културом вртића, породице и локалне заједнице и ширег друштвеног контекста и планским и промишљеним деловањем васпитача заснованим на концепцији Основа програма. За дете, програм се манифестује као остваривање његове добробити кроз односе који се развијају са физичким окружењем, вршњацима и одраслима у реалним ситуацијама делања.

Организација физичког окружења

Простор у радној соби, биће структуриран на различите просторне целине помоћу ниских полица и преграда, прозирних завеса од различитих материјала, панона и шатри. Дефинисаним просторним целинама омогућава се деци предвидљивост и сигурност у простору – да знају где се шта налази и да могу да буду самостална и истовремено да се пружа могућност различитих врста истраживања. Не морају све собе да имају исте просторне целине, нити су све целине у једној соби сталне. Колико ће и каквих бити просторних целина зависи од узраста деце, од конкретног простора у датом вртићу, од афинитета и интересовања деце и васпитача као и од пројекта/теме у коју су укључени.

Најчешће просторне целине могу бити: литерарна (књиге и други писани материјали, рана писменост, опуштање); за конструисање; за визуелне уметности; за симболичку игру („породични простор“ и игре улога); за осамљивање и скривање; за звук и покрет. Просторне целине могу бити и: радионица, простор истраживања светлости и сенки, сензорна просторна целина, позорница и друге просторне пригодне целине према потребама теме/ пројекта. Сваку просторну целину васпитач мења и допуњује уношењем различитих средстава и материјала са намером да прошири игру и истраживање деце. На пример, простор конструктора, уношењем играчака као што су возила, фигуре животиња, може подстаћи децу на имагинативну игру. Исто тако, деца за потребе своје игре и истраживања могу да премештају материјале из једне целине у другу. На пример, у игри породице у простору за симболичку игру, деца могу донети коцке из простора за конструисање да би направила кревет за бебу.

Простор реалног програма није само радна соба. Он обухвата:

- свакодневно коришћење отвореног простора за различите активности, игре и истраживања. Дворишни простор треба да буде изазован, заснован на природним материјалима. Простор напољу треба да омогућава деци да могу да га конструишу, мењају и граде; да се у њему деца осећају безбедно, али да пружа изазове; да је тајанствен и пружа прилике за „скривање” и издвајање; да је неструктуриран и полуструктуриран; да провоцира стварно или имагинарно прилагођавање и мењање простора током игре; да пружа могућности различитих кинестетичких и сензорних доживљаја и активности и практичне манипулације. Да би могла да користе такав простор на активан начин и у различитим временским условима, потребна је адекватна одећа и обућа за децу;

- простор целог вртића (посебно заједнички простори као што су ходници, атријуми, сале) за различите начине сусретања и заједничког учешћа деце различитих узраста и других одраслих;

- коришћење различитих места у заједници као места активности деце.

Планирање

Планирање може бити *тематско* или *пројектно*. Идеја за тему/пројекат може да проистиче из свакодневних искустава које деле деца и одрасли, из игре деце, проблематике која заокупља децу и интересује их, из уочених потреба и упитаности деце и васпитача, из различитих догађаја у децем вртићу и у локалном окружењу. Након оквирног одређења теме или почетне идеје за пројект, васпитач истражује различите изворе из области сазнања, културе и различитих делатности; проналази идеје и промишља чиме би све могли почетно да се баве и истражују у оквиру теме/пројекта ослањајући се на професионална знања о узрасним карактеристикама и познавање деце у групи; шта је потребно припремити од опреме и материјала који ће подстаћи децу да испробавају своје идеје. Развијање теме или пројекта треба да буде стваралачки процес, подједнако изазован и за децу и за васпитача, кроз који заједнички откривају, играју се и креирају.

Васпитач заснива тему/пројекат на принципима развијања реалног програма, због тога планира тему/пројекат увек само неколико корака унапред и циклично наставља да планира тако што:

- ✓ **планира опремање простора** различитим средствима и материјалима који су инспиративни и провокативни деци за истраживање у оквиру теме/пројекта (уметнички предмети, различити штампани материјали, справе, апарати, полуструктурирани и неструктурирани материјали...);
- ✓ на основу идеје за неку активност, **планира начин организовања те активности** који је у складу са принципима развијања програма;
- ✓ на основу садржаја који проистичу и везани су за тему или пројекат, васпитач **планира организацију активности и начине свог учешћа у активности** (начине подупирања, моделовања, проширивања). Садржаји су у функцији истраживања у оквиру теме/пројекта, а нису готова знања која деца треба да усвоје;

- ✓ **планира ресурсе који су потребни**, који се могу набавити, направити или позајмити;
- ✓ **планира могуће начине укључивања** родитеља, деце из других група и појединаца из локалне заједнице;
- ✓ **планира места у локалној заједници** у којима могу да проширују искуства везана за тему/пројекат (институције, организације, отворени простори, појединци).

Тема или пројекат могу да трају од неколико дана до неколико месеци, зависно од правца развоја и надограђивања идеја, предлога и интересовања деце, од разноликости подстицаја и идеја које уноси васпитач и други који су укључени у тему/пројекат. Пројекат је вођен питањем, идејом и/или намером за продубљеним истраживањем проблематике која је деци смислена и изазовна за истраживање и кроз коју они креирају аутентична решења. Трагање за аутентичним решењем је оно чиме се даје смисао истраживању деце и бављењу појединачним активностима и садржајима, а није сврха пројекта решење по себи. Васпитач није у планирању пројекта усмерен на вођење деце ка налажењу што бржег и успешнијег решења као продукта пројекта, већ је усмерен на планирање подршке процесу учења засноване на принципима.

Заједничко развијање програма

Процес развијања програма се одвија кроз сарадњу са стручним сарадницима и колегама као и кроз размену са децом и породицом.

Васпитач подржава иницијативу деце тако што:

- подстиче честе делатне размене међу децом и децом и одраслима и ствара ситуације у којима деца имају прилику да предлажу и дају идеје и изразе своје мишљење;
- омогућава деци да испробавају и праве изборе и да развијају свест о томе шта значи направити избор и коју одговорност то повлачи;
- охрабрује децу да замишљају и маштају, износе претпоставке и изражавају своје идеје, сазнања, осећања и доживљаје на различите начине;
- подстиче децу да воде аутентичне и њима смислене разговоре, да посматрају и слушају шта друга деца раде и говоре и дискутују о свом истраживању;
- слуша децу и посвећује пажњу идејама и предлозима деце и интегрише их у програм.

Кроз **консултовање** са децом васпитач омогућава да се програм развија у складу са децом перспективом. Консултовање подразумева вођење разговора са дететом о неком питању. Разговор са децом се не одвија сам по себи већ се користе различите технике које су блиске дечијем начину изражавања: фотографија, мапирање, тура, уметничке активности...

Моделовањем- васпитач својим понашањем, вербалним и невербалним порукама моделује начин успостављања односа са другима.

Подупирањем- васпитач охрабрује /подупире /децу да иду изнад датог нивоа знања тако што пружа помоћ кад је потребна, обраћа пажњу на њихова интересовања, охрабрује активности деце шаљући поруку да верује у њихове могућности.

Проширивањем- сталним дијалогом и упитаношћу, постављањем питања и себи и деци, кроз акције учешћем у игри и активностима, обезбеђивањем инспиративне и провокативне средине и материјала уношењем подстицаја за зачудност

Праћење, документовање и вредновање

Праћење кроз документовање обухвата праћење учења и развоја детета и праћење како се развија програм. Кроз документовање се омогућава видљивост програма и учења и развоја деце. Вредновање је саставни део праћења програма. Сврха праћења детета није процењивање његових развојних могућност и постигнућа, него потпуније разумевање дететовог развоја и учења и на основу тога пружање сталне подршке добробити детета.

Процес учења и развоја детета се прати и документује кроз дечји портфолио. Кроз портфолио се документује: напредовање детета којим се истиче шта су јаке стране детета; дечја перспектива ситуација, активности и догађаја; начини пружања подршке детету, нарочито када су у питању деца из осетљивих група.

За документовање кроз индивидуални портфолио могу се користити: различите скале и друге технике посматрања и праћења, групне и индивидуалне приче за учење; производи и искази детета настали у консултовању са децом; производи детета настали у игри и у оквиру теме/пројекта; фотографије, видео и аудио записи, настали у различитим ситуацијама који су детету посебно важни.

Сврха праћења развијања програма је континуирано грађење квалитета програма предшколског васпитања и образовања.

Развијање програма кроз теме/пројекте се документује кроз тематски/пројектни портфолио. Тематски/пројектни портфолио садржи план развијања теме/пројекта и причу о теми/пројекту. Запослени ће заједно преиспитивати квалитет програма кроз вредновање реалног програма у његовим носећим димензијама: средина за учење; квалитет односа; заједничко учешће; подршка диспозицијама за учење; инклузија, различитости и демократске вредности; сарадња са породицом и локалном заједницом.

ПРОГРАМ РАДА ПРИПРЕМНОГ ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Припремни предшколски програм је интегрални део обавезног деветогодишњег васпитања и образовања и остварује се у вртићима у оквиру предшколског васпитања и образовања за сву децу старости од 5,5 до 6,5 година. Ове године то су деца рођена од 1.марта 2016. године до 1. марта 2017. године. У Установи ове радне године постоје три групе на целодневном боравку. У издвојеном одељењу Кокин Брод. ППП се остварује у мешовитој васпитној групи. Трајање ППП је од 1.септембра до 1. јуна у свим припремним предшколским групама.

Припремно предшколски програм реализоваће се кроз процес увођења нових Основа програма у свим припремним групама. Иако није посебно издвојен као програмска целина, садржан је у документу кроз дефинисање општих циљева Основа програма, а усмерен на развој диспозиција за учење и компетенција за целоживотно учење у складу са принципима развијања реалног програма у реалном контексту васпитно-образовне праксе. Поред наведеног, у години пред полазак у школу постављени су следећи приоритети:

- Да сва деца предшколског узраста, кроз подршку њиховој добробити имају једнаке могућности за учење и развој.

- Да деца развијају диспозиције за целоживотно учење као што су отвореност, радозналост, отпорност (резилијентност), рефлексивност, истрајност, поверење у себе и своје могућности и позитивни лични и социјални идентитет, чиме се постављају темељи развијања образовних компетенција.

Задатак васпитача у новим Основама програма је да на индиректан начин утиче на општу припремљеност за школу, тако што ће обезбедити услове да заједно са децом трага за одговорима на питања која су пре свега смислена за дете и да кроз развијање пројеката унутар група омогући деци да заједно уче и напредују. Реалан програм развија се кроз интегрисан приступ и рад са децом на темама/пројектима са циљем да се истражује и трага на одговорима за питање/проблем који деца уочавају, при чему тражење решења за њих представља изазов, а решење им помаже да направе промену у свом животном окружењу. У развијању програма фокус васпитача је на стварању прилика за учење као интегрисаног искуства детета кроз делање и односе, а не према унапред испланираним појединачним активностима на основу аспеката развоја или образовних области и издвојеним садржајима подучавања. На тај начин деци се омогућава:

- да се баве оним што за њих има смисла, што их чуди и занима
- развијају различите врсте ране писмености (језичке, математичке, визуелне) стварањем ситуација за њихово смислено коришћење
- развијају кључне образовне компетенције за целоживотно учење: комуникација на матерњем језику, математичке, научне и технолошке компетенције, дигиталне компетенције, учење учења, друштвене и грађанске компетенције, иницијатива и предузетништво, културолошка свест и изражавање.
- да истражују различите изворе учења и подршке: различита места, институције, организације и појединце у локалној заједници, породицу, другу децу и одрасле, штампане, дигиталне и друге изворе
- да се на различите начине и креативно изражавају (визуелно изражавање, грађење у простору, покрети и плес, изражавање гласом, певањем, звук и музика, причањем, драматизацијом, невербалном комуникацијом
- користе говор у тумачењу својих мисли, доживљаја и да проширују своје разумевање смисласвета кроз говорно изражавање
- уче истражујући.

За децу којој је потребна додатна помоћ и подршка у савладавању ППП-а примењиваће се индивидуализован начин рада уз израду педагошких профила и индивидуалних планова подршке. За децу са медицинском документацијом и мишљењем интересорне комисије радиће се ИОП. О

У наредном периоду требало би више пажње обратити на различите начине у развијању програма који у већој мери уважавају интересовања деце и базира се на садржајима који потичу од деце, васпитача и родитеља заједно. У том смислу потребно је већу пажњу посветити хоризонталној размени као облику стручног усавршавања, као прилици за заједничко промишљање и разумевање праксе кроз дијалог са колегама.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Област заштите деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања у Установи одвија се у складу са законским документима који регулишу ову област: Посебни протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања

у образовно – васпитним установама (Министарство просвете) и Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Сл.гласник РС“ бр 30/2010). Са циљем да свој деци осигурамо безбедне и оптималне услове за несметан боравак и развој као и заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања, Установа је донела Програм заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања. Тим Програмом одређују се мере и активности које обезбеђују развијање и неговање позитивне атмосфере и безбедно окружење. Програмом заштите дефинишу се превентивне и интервентне активности, одговорна лица и временска динамика остваривања.

Циљ Програма заштите деце је унапређивање квалитета живота деце кроз:

- *стварање безбедне средине за живот и развој деце*
- *стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања*
- *подизање нивоа свести и повећање осетљивости запослених у сврху препознавања насиља, злостављања и занемаривања*
- *промена културних, друштвених норми, стереотипа и предрасуда који подстичу насиље*

Програм се реализује кроз задатке у оквиру **превенције** и **интервенције**.

Превентивне активности имају за циљ да се злостављање, занемаривање и насиље спрече

Интервентне мере подразумевају интервенцију када се злостављање, занемаривање, насиље дешава, или се десило међу децом, између запосленог и детета, или од стране трећег лица над дететом, запосленим или родитељима.

Прилог 1. Образац о евиденцији и мерама заштите од дискриминације, о евиденцији насилног понашања и злостављања, о поступању занемаривања у установи, планови заштите и схема релација (ко преноси информације и коме се преносе информације.

Превентивне активности

- *Израда Програма за заштиту деце..., измене и допуне Акта установе: Развојни план, Годишњи план рада;*
- *Обезбеђивање простора у којима бораве деца унутар установе и у њеном непосредном окружењу*
- *Организовање обуке запослених за превентивне активности реаговања у кризним ситуацијама*
- *Информисање родитеља и запослених на пољу заштите деце од насиља, злостављања...*
- *Увођење деце у процес дефинисања и прихватања заједничких правила понашања у групи вршњака*
- *Подстицање и развијање поверења родитеља и упознавање са кодексом понашања у групи вршњака*
- *Подстицање и развијање поверења родитеља и упознавање са Кодексом понашања у ПУ*
- *Израда Протокола поступања у критичним ситуацијама (нестанак детета, повређивање детета, примопредаја детета, мере сигурности у дворишту, соби и др.просторијама установе, на излету, шетње, надзор кретања особа у објекту);*

- Подизање нивоа свести запослених у сврху препознавања насиља, злостављања и занемаривања и примена Кодекса понашања васпитача у ПУ;
- Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља: Савет родитеља, Управни одбор

Интервентне активности:

- Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља
- Сарадња са релевантним службама
- Евидентирање случајева насиља
- Подршка деци која трпе насиље
- Рад са децом која врше насиље
- Оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање
- Саветодавни рад са родитељима

У Установи постоји **Тим за заштиту деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.**

ПРОГРАМ ПРЕВЕНТИВНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Све послове и задатке предвиђене Законом о обавезном виду здравствене заштите у предшколској установи реализују медицинске сестре за превентивно - здравствену заштиту, уз подршку и помоћ васпитног особља и других запослених. Задаци превентивне здравствене заштите су: обезбеђивање оптималних услова за јачање и заштиту дечјег организма, оптималан физички и психички развој детета, усвајање одговарајућих хигијенских навика, стварање услова за одрастање здравог, радосног и задовољног детета. Послове неге и превентивно здравствене заштите обављаће сестра за превентивну здравствену заштиту, уз подршку и помоћ васпитног особља и других запослених.

Задаци превентивне здравствене заштите реализоваће се кроз:

1. Опште мере на унапређењу здравља

- ✓ Распоред и садржај боравка предшколске деце,
- ✓ Правилна исхрана и витаминска профилакса
- ✓ **Хигијенски услови у колективном боравку:**
  - унапређење личне хигијене деце и особља ,
  - одржавање опште чистоће простора
  - проветреност простора
  - осветљеност простора
  - одржавање оптималне температуре и влажности ваздуха
  - контрола хигијене, исправности и начина припремања, допремања, сервирања и квалитета хране
  - хигијена кухињског блока, посуђа и инвентара
  - контрола хигијенске исправности воде за пиће
  - хигијенски картон предшколске установе на месечном нивоу
  - санитарни прегледи особља на сваких шест месеци

2. Систематско праћење раста, развоја и здравља деце и заштита од болести

- ✓ Пријем детета у колектив а пре пријема први систематски преглед,
  - ✓ Циљана тријажа, систематски прегледи деце у току године
  - ✓ Стоматолошка заштита уста и зуба,
  - ✓ Праћење здравственог стања деце,
  - ✓ Пријем детета након одсуствовања из колектива,
  - ✓ Спречавање и сузбијање ширења заразних болести;
- **Здравствено васпитање и сарадња са породицом**
    - ✓ формирање здравих животних навика код деце: лична хигијена, правилна исхрана, уредан простор за игру,
    - ✓ сарадња са породицом: мотивисање родитеља на активну сарадњу у циљу унапређења здравља деце кроз: родитељске састанке, едукација путем слика, паноа, плаката (адаптација, развојна мапа, азбука здравља, вакцинација, принципи исхране, заразне болести, лична хигијена, најчешће болести у колективу, здравље зуба, „у здравом телу здрав дух“, шта све чини моје здравље, штетне материје по здравље, израда постер календара, радионице)
  - **Сарадња са здравственим и образовним установама, стручним удружењима**
    - ✓ **Дом здравља**(патронажна, стоматолошка и педијатријска служба):
  - **Завод за заштиту здравља из Ужица :**
    - ✓ редовне и ванредне контроле хране и намирница, брисева руку радника ангажованих на припреми и дистрибуцији хране, као и радних површина у кухињи.
    - ✓ Повремено, без најаве, узорковаће се брисеви играчака и радних столова у дечјим собама као и контрола воде из система водовода.
    - ✓ Редовна санитарна обрада запослених који су у непосредном додиру са
    - ✓ редовних, свакодневних рекреативних активности, одмора у вртићу, обавезног боравка на ваздуху, установа организује и друге облике коришћења слободног времена.

Стручно усавршавање планира се у оквиру Годишњег плана рада, путем стручних актива медицинских сестара и осталих професија запослених. Сестра на ППЗ такође ће радити на развијању сарадње са институцијама у локалној заједници у области здравља – Завод за јавно здравље, Дечији диспанзер, Црвени крст, Кризни штаб за ванредне ситуације.

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНОГ РАДА

Програм социјалног рада током године реализоваће се на три нивоа:

- ниво предшколске установе
- ниво васпитне групе

- индивидуални рад.

Активности у оквиру сватри нивоа реализоваће се у континуитету током целе радне године.

Социјални рад на нивоу установе ће се остваривати кроз следеће активности:

- ✓ ангажовање на побољшавању услова за боравак деце кроз развијање спонзорства и организовање различитих социјалних акција у циљу прикупљање средстава за децу
- ✓ допринос социјалној сигурности и стабилности породице,
- ✓ подршка родитељима у бризи о деци – у нези и васпитњу
- ✓ праћење потреба породице за збрињавањем деце, анализа обухвата деце,
- ✓ обезбеђивање равноправности деце у сваком погледу,
- ✓ информисање породице о правима деце и родитеља у систему друштвене бриге о деци – на родитељским састанцима, трибинама, у индивидуалним разговорима
- ✓ сарадња са Центром за социјални рад, Интересорном комисијом, Надлежним институцијама које се баве бригом о деце.
- ✓ припритет при уписивању деце без родитеља, деце самохраних родитеља и деце са сметњама у развоју

Социјални рад на нивоу васпитне групе реализује се кроз:

- ✓ вођење рачуна о битним чиниоцима при формирању група
- ✓ праћење социјалне интеракције унутар група
- ✓ упознавање и проучавање социјалних интеракција које доприносе напредовању васпитне групе
- ✓ праћење односа васпитне групе према новопримљеној деци или другим групама
- ✓ праћење односа васпитача према деци
- ✓ стварање добрих међусобних односа– подстиче се кроз заједничке активности деце из више група
- ✓ поштовање сваког детета као личности

Индивидуални рад са породицом и децом подразумева:

- ✓ утврђивање појединих специфичности и потреба деце и ангажовање на њиховом задовољавању
- ✓ ангажовање Центра за социјални рад у раду са појединим породицама које имају одређене проблеме
- ✓ пружање стручне помоћи породицама деце са развојним сметњама и утицај на средину да прихвати ту децу
- ✓ упућивање родитеље на надлежне институције које се баве одређеном проблематиком
- ✓ помоћ породицама деце погођенм неповољним приликама
- ✓ пружање подршке породици у периоду адаптације детета на боравак
- ✓ израда индивидуалног плана адаптације у сарадњи са родитељима

Носиоци реализације наведених активности су директор, и васпитачи. Информисање родитеља о овом сегменту рада установе планирано је кроз план сарадње са породицом.

Табела-програм социјалне заштите

2.2.2. Различити облици васпитно образовног рад ЕНГЛЕСКИ КРОЗ ИГРУ

Циљеви програма:

- Развој комуникативних способности деце на енглеском језику у периоду

осетљивости за усвајање страног језика

- Изградња позитивног става и мотивације деце према учествовању у активносима на енглеском језику

Циљна група:

- Деца старијих васпитних група

Начин реализације:

- Програм се реализује једном недељно. Дужина трајања активности се прилагођава могућностима сваког детета. Активности се реализују и у различитим животним ситуацијама и различитим просторним целинама.

Реализатор програма:

- Васпитач из Установе који је у сарадњи са професором енглеског језика из ОШ направио Годишњи план рада

Евалуација програма:

- Током реализације програма, прати се мотивисаност, учешће и комуникација деце у активностима. Такође се процењује задовољство родитеља програмом, односно комуникацијским вештинама детета и њиховим позитивним ставовима према енглеском језику.

ПРОГРАМ РАДА „ШКОЛИЦА СПОРТА“

Пројекат “Спортић у вртић - Стварајмо здраве спортисте”

Пројекат се реализује у оквиру Годишњег плана Спортског Савеза Нове Вароши

Носилац програма: Јојевић Слободан - мастер професор физичког васпитања и спорта

Припремни предшколски програм, који је део обавезног деветогодишњег образовања и васпитања, остварује се у оквиру предшколског васпитања и образовања. Права детета да расте и развија се остварују се у квалитетној васпитно образовној средини која поштује његове потребе и подстиче његове особености, уважава његове потребе и подстиче његов укупан психо-физички развој.

Непосредни циљ - припремање деце за школу и допринос њиховој зрелости за живот и рад какав их очекује у школи.

Физичка готовост- подразумева одређени ниво телесне развијености и здравља, развијености физичких способности деце да прихватају и одговоре обавезама које их очекују у школском животу.

Подршка физичком развоју

Ова подршка односи се на подстицање природног раста и развоја, задовољавање дечије потребе за кретањем и моторном активношћу и омогућавање развоја моторног потенцијала.

Деци се омогућава да упржњавају физичке активности које стимулишу развијање различитих вештина, подстичу сензомоторну координацију, доприносе развијању контроле покрета, оспособљавање деце за практиковање покрета за одређене мишићне групе, помаже им да уче моторичке игре са правилима и структуром.

Задатак стручних лица је да пажљивим избором активности одговарајућих форми и облика, правилним дозирањем допринесе оптимизацији развоја.

Правилник о Општим основама предшколског програма физичко васпитање мора испуњавати следеће тематске области:

- 1.Физички развој
- 2.Развој опажања
- 3.Јачање здравља и одржавање хигијене

Физички развој

Циљеви физичког развоја:

- 1.Здрavo, физички добро и складно дете
- 2.Упознавање сопственог тела,изгледа и могућности
- 3.Развој латерализације
- 4.Одржавање норалног апарата за кретње, зглобова,веза и мишића
- 5.Развој fine моторике
- 6.Развој психофизичких способности
- 7.Развој статичке и динамичке равнотеже
- 8.Оспособљеност руковања предметима;
- 9.Овладавање основним локомоторним и манипулационим системом
- 10.Јачање дисајне мускулатуре
- 11.Правилан развој нервног система
- 12.Припремљеност за услове живота

Садржај и активности:

Активности којима се стиче слика о сопственој телесној шеми. Природни облици кретања са елементима атлетике. Елементарна гимнастика, са вежбава за развој телесне спретности. Вежбе за развој појединих мишићних група. Разне игре које изискују од деце једноставне и комплексне покрете. Плесне активности и разне врсте народних игра, са и без музике.

Развој опажања

Циљеви развоја опажања:

Стицање богатог чулног искуства захваљујући коришћењу свих чула у додиру са разноврсним држима, као основе за развој перцептивне способности.

Формиран флексибилан систем представе које, и ако једним делом везане за оно што пружају чула, садрже могућности за генерализацију и трансфер, односно, оперисање менталним сликама онога што је опажено.

Развијене перцептивне способности као предуслов успешног савладавања вештине читања и писања, математике, говора и низа других садржаја који дете чекају у даљем школовању.

Јачање здравља и одржавање хигијене

Развој здравствене културе ради очувања и јачања телесног и менталног здравља. Правилан раст и развој организма и повећање његове отпорности према неповољним утицајима савременог живота, променама климатских услова и према обољењима. Елементарним сазнањима о функционисању органа (срцу, плућима, крвотоку и утицају телесног вежбања). Стицање елементарних знања о здравственој култури и спречавању обољења и повреда. Познавање професија које се баве очувањем здравља људи. Познавање и одржавање личне уредности, чистоће и хигијене.

Физичко васпитање као вид, страна или компонента васпитања личности у целини, представља основу на којој се изграђују све остале особине и способности личности. Физичка активност деце предшколског узраста је специфична у односу на друге узрастне доби, због развојних карактеристика и бурног раста и развоја.

ПРОГРАМ РАДА ЛОГОПЕДА

Допуну програму редовних активности у раду са децом а као битна претпоставка квалитета његове реализације биће ангажовање и рад логопеда. Логопед ће бити радно ангажован једанпут недељно, сваке среде, у просторијама предшколске установе.

Садржај програма рада логопеда, пре свега ће бити усмерен на:

- ✓ Превенцију говорних тешкоћа;
- ✓ Дијагностификовање и рад на отклањању сметњи у говорном развоју деце;
- ✓ Утврђивање глобалног говорног статуса деце из старијих и припремних група;
- ✓ Организовање корективно-терапеутског рада са децом;
- ✓ Саветодавни рад са родитељима деце на третману и ван третмана;
- ✓ Сарадња са васпитачима установе и педијатром из надлежног Дома здравља;

На почетку радне године логопед тестира говор деце у ППП и старијим групама и евидентира децу којој је неопходан третман у току године. По потреби на третману су и деца млађих узраста.

ПРОГРАМ РАДА ДЕФЕКТОЛОГА

ПРОГРАМСКИ САДРЖАЈИ:

- Идентификација деце са сметњама у развоју психомоторике и говора
- Идентификација деце са сметњама у развоју (поремећај у изговору гласова, поремећаји пажње и концентације, поремећаји грубе и fine моторике, успорен целокупни психо физички развој, оштећење слуха)
- Организовање дефектолошког рада са децом на основу идентификованог броја деце са развојним сметњама и то:

1. Кориговање изговора гласова кроз фонетске вежбе;
  2. Вежбе задржавања и усмеравања пажње;
  3. Низ психомоторних вежби за правилан развој грубе и fine моторике;
  4. Вежбе у визуелном опажању;
  5. Вежбе у развијању аудитивне перцепције;
  6. Вежбе стимулације за учествовање у вршњачким активностима.
- Израда оперативног плана индивидуалног и групног дефектолошког рада са децом
  - Припрема за индивидуални и групни рад са децом
  - Саветодавни рада са родитељима
  - Групни и индивидуални рад са васпитачима у циљу упућивања на припрему адекватних поступака према деци са сметњама у развоју
  - Тимски саветодавни рад педагога, психолога и дефектолога
  - Учешће у раду стручних органа
  - Вођење педагошке документације

2.3. Физичко окружење као димензија програма

Физичко окружење (просторно-временска организација) на директан начин облукује положај детета у програму. Односи који проистичу из физичког окружења и којима се истовремено обликује физичко окружење чине непосредну средину за учење.

Простор нипошто није дато по себи, независно од програма, већ обрнуто, он на најдиректнији и најдиректнији начин одражава концепцију програма и мора бити у скалду са концепцијом Основа. Због тога васпитач наручито пажњу посвећује простору, његовом сталном реструктурирању, развијању, обогаћивању и осмишљавању.

Временска организација се односи на начин структурирања редоследа и трајања различитих ситуација и активности. Деци су потребне предвидљиве секвенце у дневном распореду и, истовремено, флексибилност временске организације.

Просторно-временска организација се не подређује свакодневним рутинама (обедовање и одмор) већ обрнуто, просторно-временска решења за рутине се прилагођавају и интегришу у програмску целину.

ФИЗИЧКО ОКРУЖЕЊЕ ТРЕБА ДА ПОДРЖАВА:

Сарадњу и позитивну међузависност

- Простор и време су организовани тако да пружају могућности деци да раде заједно и сарађују;
- Простор и материјали омогућавају и подстичу различите облике груписања деце и заједничког учешћа у ситуацијама делања.

Уважавање посвећености у активности и иницијатива

- Простор је организован тако да пружа могућност детету да се осами и да деца не буду ометана док се баве неком активношћу;
- Материјали су груписани и лако приступачни, чиме се деца подстичу да буду независна и праве изборе;
- Деца могу да реорганизују и уређују простор и материјале.

Истраживање, експериментисање и стваралаштво

- Физички простор је предвидљив, безбедан и прегледан али динамичан и богат подстицајима који позивају на истраживање
- Постоји мноштво неструктурираног и полуструктурираног материјала, различити ликовни материјали, реквизити, који могу да се користе на различите начине и који омогућавају различите начине изражавања;
- Постоје различити сензорни материјали и материјали којима се подржавају сензорне активности и практична манипулација;
- Простор је опремљен тако да је изазован и да при томе доприноси да деца прошире своја размишљања, умења и доживљавају у оквиру онога чиме се баве;
- Постоји много правних, реалних и аутентичних предмета и материјала који одржавају реалан живот деце, породице и васпитача;
- Постоје материјали и продукти којима се подржава развој ране писмености (штампани материјали, плакати, слике и сликовнице, мапе, шеме, различите врсте прављених календара и скала, графички симболи...);
- Изложени материјали у соби и на зидовима одржавају процес активности које се одвијају у групи

Различитост

- Удобан и функционалан намештај за децу и одрасле;
- Простор је приступачан свој деци;
- Материјали пружају могућности да ствари раде на различите начине. Дрекорације, материјали и средства илуструју и одговарају разним врстама различитости и оспоравају предрасуде и стереотипе.

Припадност и персонализованост

- Простор је персонализован и одражава особености и живот групе и поједине деце;
- Простор одражава живот и културу заједнице и дечија животна искуства;
- Простор рефлектује заједничке идеје и вредности;
- У простору су видљиви продукти и континуитет активности деце и других учесника.

Телесни, сензорни и естетски осећај и зачудност

- Простор пружа могућности за различита сензорна искуства и активности-истраживање текстура, мириса, звукова, тонова, мелодија, покрета;
- Начином уређења предмета и материјала подржава се естетски доживљај;
- Постоје елементи природе (неструктурираним природни материјали, плодови, саднице, семена.....);
- Постоји лепота, склад и маштовити и тајанствени простори.

ПРОГРАМ РАДА СТРУЧНОГ САРАДНИКА- ПСИХОЛОГА

Годишњи план рада стручног сарадника-психолога усклађен је са Новим основама предшколског програма тј. концептом Године узлета. План је израђен у складу са Правилником* и прати теоријска и методолошка начела савремених приступа

предшколском васпитању и образовању. Специфичности рада стручног сарадника психолога су *динамика и сарадници*. Домен динамике подразумева да се сви послови/активности одвијају континуирано, а да су сарадници сви запослени, родитељи, деца, представници ЈЛС и други релевантни актери.

Циљ рада стручног сарадника у предшколској установи јесте развијање квалитета праксе предшколске установе кроз:

- развијање културе предшколске установе као заједнице учења и
- развијање квалитета програма васпитно-образовног рада.

Свој рад стручни сарадник-психолог корени на принципима *партнерства, рефлексивности, стручности и етичности*. Костур плана рада је на бази програма прописаним Правилником*, уз уважавање специфичности Установе.

Подручје стратешког (развијног) планирања и праћења праксе предшколске установе	
Област рада	Послови
Израда докумената установе	<ul style="list-style-type: none"> – учешће у изради Развојног плана установе, генерисањем стратегија за промену праксе на основу процеса самовредновања рада установе; – учешће у анексирању Годишњег плана рада установе и заједничко дефинисање приоритета у остваривању Годишњег плана; – планирање учешћа и преузимање одређених улога и послова (у тимовима, радним групама, комисијама) на нивоу установе; – стручна подршка у планирању различитих облика и програма васпитно-образовног рада, заснована на континуираној анализи потреба деце и породице, капацитета установе и потенцијала локалне заједнице; – учешће у планирању ритма живота и рада у предшколској установи у складу са специфичностима узраста и потребама деце; – планирање начина пружања додатне подршке деци и породици у предшколској установи; – учешће у развијању стратегије за јачање ресурса и капацитета за сврсисходну употребу дигиталних технологија у пракси установе;
Праћење, документовање и вредновање праксе установе	<ul style="list-style-type: none"> – планирање начина самовредновања и учешће у реализацији самовредновања као континуираног процеса истраживања и учења у пракси (развијање културе самовредновања); – рад на развијању инструмената за праћење и вредновање праксе установе; – учешће у реализацији праћења планираних активности на нивоу установе; – припрема периодичних и годишњих извештаја о раду установе, о раду

	појединих тимова и радних група и о пројектима који се реализују, као и давање смерница за даљи рад;
Планирање и праћење властитог рада	<ul style="list-style-type: none"> – планирање и вођење документације о свом раду у складу са правилником којим се уређује ова област; – планирање и усклађивање властитог професионалног развоја и стручног усавршавања са приоритетима у промени праксе предшколске установе, приоритетима система сталног стручног усавршавања и професионалног развоја запослених у образовању и стандардима компетенција стручног сарадника у предшколској установи.

Подручје развијања заједнице предшколске установе	
Област рада	Послови
Развијање заједнице учења кроз сарадњу колектива	<ul style="list-style-type: none"> – иницирање истраживања у установи у циљу преиспитивања конкретне праксе и покретања акција промене праксе;
	<ul style="list-style-type: none"> – учествовање у раду васпитно-образовног већа, педагошког колегијума, актива, тимова и комисија на нивоу установе који се образују ради остваривања одређеног задатка, програма или пројекта у области васпитања и образовања; – иницирање укључивања предшколске установе у пројекте истраживачких институција, носилаца образовне политике и партнерских институција и организација; – пружање стручне подршке директору, сагледавањем услова и ресурса и отварањем питања која помажу да се подробније преиспитују и усклађују одлуке и активности из различитих домена рада установе (васпитно-образовне, здравствено-превентивне, финансијске, правне...) у циљу квалитетног остваривања васпитно-образовног рада као примарне делатности установе; – сарадња са директором, стручним сарадницима и сарадницима у оквиру рада стручних тимова и комисија и редовна размена информација; <ul style="list-style-type: none"> – сарадња са директором и стручним сарадницима у планирању и спровођењу активности за јачање сарадничких односа у колективу и грађење односа поверења и уважавања; – сарадња са директором и стручним сарадницима у решавању проблемских ситуација у колективу, стварањем услова за отворену, аргументовану и конструктивну комуникацију; – сарадња у оквиру тима за инклузивно образовање на координацији активности у пружању додатне подршке деци кроз планирање мера

	<p>индивидуализације и израду индивидуалног образовног плана;</p> <p>– конципирање и организовање различитих облика хоризонталног учења унутар установе и са другим установама.</p>
Сарадња са породицом	<p>– упознавање породице са концепцијом програма васпитно-образовног рада;</p> <p>– анализирање потреба породице у односу на програм, укључивање и разумевање њихове перспективе, у циљу планирања различитих облика сарадње и начина учешћа;</p> <p>– учешће у планирању и реализовању активности којима се код породице подржава осећање добродошлице, позваности на учешће и припадништва вртићкој заједници;</p> <p>– идентификовање препрека за учешће породице и давање предлога мера и активности за њихово превазилажење;</p> <p>– размена информација са породицом значајних за укључивање детета у вртић;</p> <p>– пружање стручне подршке породици у за њу осетљивим периодима и према специфичним потребама породице;</p> <p>– планирање и организовање различитих начина повезивања породице и установе кроз организацију састанака, трибина, заједничких акција, дружења, онлајн комуникацију и др.;</p> <p>– укључивање перспективе породице у процесе вредновања рада установе и квалитета програма;</p> <p>– осмишљавање и реализација различитих начина пружања подршке родитељима у јачању њихових родитељских компетенција.</p>
Сарадња са локалном заједницом	<p>– промовисање програма предшколске установе у локалној заједници у складу са вредностима на којима се заснива програм;</p>
	<p>– идентификовање места у локалној заједници која су подстицајна за игру и истраживање деце и учешће у обезбеђивању могућности њиховог коришћења;</p> <p>– идентификовање потенцијалних ресурса у локалној заједници за обезбеђивање материјала и дидактичких средстава и успостављање институционалне сарадње;</p> <p>– сарадња са установама и организацијама на локалном нивоу које се баве образовањем, здравственом и социјалном заштитом деце.</p>
Јавно професионално деловање стручног сарадника	<p>– промовисање важности квалитетног предшколског васпитања и образовања у стручној и друштвеној јавности учествовањем на скуповима, трибинама, у медијима и сл.;</p> <p>– умрежавање са стручним сарадницима ван установе, укључивање и деловање у раду стручног друштва, струковних удружења, стручним</p>

	<p>телима, комисијама;</p> <p>— реализовање и промовисање акција и активности које су резултат заједничког рада стручних сарадника као и стручних сарадника и васпитача;</p>
--	--

3.

Подручје развијања квалитета реалног програма учешћем на нивоу вртића	
Област	Послови
Подршка васпитачима у развијању реалног програма	<ul style="list-style-type: none"> – континуирано организовање заједничких састанака са васпитачима у вртићу, боравак у васпитним групама и остваривање конкретних заједничких акција; – иницирање сарадње и дијалога између васпитача и других служби у установи (техничка служба, превентива...) по питањима која су значајна за развијање реалног програма у вртићу; – подршка васпитачима у планирању тема/пројеката заснованих на принципима развијања реалног програма; – пружање стручне подршке васпитачима у овладавању стратегијама развијања реалног програма; – пружање подршке васпитачима при укључивању породице у развијање реалног програма и у остваривању различитих облика сарадње са породицом; – пружање подршке васпитачима у развијању вршњачке и вртићке заједнице.
Подршка трансформацији културе вртића	<ul style="list-style-type: none"> – иницирање и подржавање континуитета заједничких састанака васпитача на нивоу вртића; – покретање и усмеравање истраживања практичара ка критичком преиспитивању културе и структуре дечјег вртића; – сарадња са васпитачима на анализирању и осмишљавању различитих начина коришћења педагошке документације у циљу покретања дијалога са децом, породицом и колегама; – пружање подршке васпитачима у развијању професионалних знања и умења усмеравањем на учење кроз акцију у контексту властите праксе; – пружање подршке васпитачима и родитељима у грађењу односа поверења, међусобног уважавања, отворене комуникације и дијалога.
Подршка у учењу и развоју деце	<ul style="list-style-type: none"> – пружање подршке васпитачу у праћењу и документовању дечјег учења и развоја кроз заједничку анализу, преиспитивање функција документовања и давање предлога; – учествовање у праћењу примене мера индивидуализације и припреми

	<p>индивидуалног образовног плана за дете;</p> <p>– учествовање у сагледавању и процени услова за упис и боравак деце којој је потребна додатна подршка као и у развијању стратегија за додатну подршку деци и њиховом активном учешћу у животу групе.</p>
<p>Праћење, документовање и вредновање реалног програма</p>	<p>– посматрање и документовање различитих ситуација у развијању реалног програма у вртићу и покретање дијалога са васпитачима о значењу тих ситуација;</p> <p>– заједнички рад са васпитачима на развијању и критичком преиспитивању различитих стратегија праћења, документовања и вредновања програма;</p> <p>– сарадња са васпитачима у креирању и коришћењу инструмената за вредновање програма, а у циљу његовог даљег развијања.</p>

Посебан акценат стручни сарадник-психолог у свом раду ставиће на видљивост предшколске установе, лоцирање у широј друштвеној заједници, хоризонталној размени и изради ефикасних стратегија за праћење развоја и напредовања деце.

3. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО ДЕМОКРАТСКЕ И ИНКЛУЗИВНЕ ПРАКСЕ

3.1. Партнерство са породицом

Сарадња између предшколске установе и породице је од највећег значаја за остваривање циљева васпитно-образовног рада и полази од становишта да породица има кључну улогу у животу детета. Континуирана сарадња вртића и породице доприноси, како развоју детета и унапређивању рада васпитача тако и развоју родитељске улоге. Основни принципи сарадње са породицом базирају се на неговању партнерског односа, поштовању личности и улоге родитеља, широкој понуди разних могућности за укључивање родитеља у живот и рад вртића, поштовању приватности породице итд.

У протеклом периоду родитељи су били важан чинилац када је у питању реализација васпитно – образовног рада. Били су у директној комуникацији са родитељима и на дневном нивоу их информисали о реализованим активностима. Висок проценат родитеља узео је учешће у планирању и реализацији активности. Као доказ активности родитељи су слали фотографије и видео – записе.

Активности које ће се предузимати у склопу сарадње са породицом:

Облици сарадње са породицом:

- ✓ *Свакодневна непосредна размена информација:* свакодневна међусобна размена информација између родитеља и васпитача у време довођења и испраћаја деце

из вртића; упућивање родитеља у карактеристике физичког и психичког развоја детета

- ✓ *Писана комуникација* –панои, кутак за родитеље, поруке, брошуре, едукативни постери, флајери, индивидуалне бележнице, сајт вртића, анкете и упитници за родитеље;
- ✓ *Родитељски састанци* – на почетку и у току године са циљем упознавања родитеља са организацијом рада вртића, са програмом рада, начином сарадње и комуникације, функционисањем служби; или могу бити тематски у односу на васпитно-образовни рад, васпитање и образовање детета. На нивоу Установе стручни сарадници (педагог, психолог и логопед) ће одрже предавања на тему: Значај ППП;
- ✓ *Непосредно и посредно укључивање родитеља у васпитно-образовни рад*: кроз креативне радионице: поводом прославе Нове године, израда украса, лутки, играчки, јесења радионица; Учешће родитеља у спортским, културно-забавним, традиционалним активностима; Учешће родитеља у организовању излета, посета околини, приредбе за родитеље, срећујемо наше двориште заједно са родитељима, еко акције, хуманитарне акције;
- ✓ Посебан вид укључивања родитеља у живот и рад Установе је кроз рад Савета родитеља на нивоу објекта и Установе.
- ✓ *Рад сестаре на превентиви као подршка породици на развијању и неговању здравствене културе кроз*: тематске родитељске састанке, индивидуалне разговоре и едукацију путем слика, паноя и плаката на тему лична хигијена, најчешће болести у колективу, здравље зуба, хигијена руку, правилна исхрана, штетне материје за здравље и др.
- ✓ *Саветодавни рад са породицом*: едукација и саветодавни рад са родитељима, сарадници на превентивно-здравственој заштити, логопед,
- ✓ *Дан отворених врата за родитеље*, у оквиру сваке групе једном месечно према договору;
- ✓ Подршка породици у остваривању различитих права из области социјалне заштите.

Родитељи такође заузимају значајно место у многим тимовима који су формиран у установи, где својим ставовима и предлозима могу да допринесу успешнијем раду тимова.

Сви ови облици сарадње биће конкретизовани кроз Програм сарадње у свакој групи и биће вођена педагошка евиденција о реализацији планираних облика и садржаја сарадње.

3.2. Повезаност са локалном заједницом

Предшколска установа неизбежно је упућена на природно и друштвено окружење у коме се налази. Сарадња са друштвеном средином представља сегмент обогаћивања и унапређивања васпитно-образовног рада садржајима ван установе који су у складу са потребама и интересовањима деце. Васпитно-образовни процес се не сме затворити у зидове установе, нити ограничити задацима и садржајима које предвиђа програм

Усавршавању, обогаћивању и унапређивању васпитно-образовне делатности допринеће сарадња са стручним институцијама на општинском и републичком нивоу, пре свега са Министарством просвете и другим министарствима која су везана за функционисање Установе. Сарадња са Општином као оснивачем ће и даље бити континуирана.

САРАДЊА СА: Школском управом у Ужицу кроз стучно педагошки надзор, едукацију, консултације.

САРАДЊА СА ШКОЛОМ: У циљу припреме деце најстаријег предшколског узраста за полазак у школу наша установа сваке године планира и реализује различите облике сарадње са основним школама у локалној заједници. Сврха ове сарадње је оставирање континуитета између два нивоа васпитно-образовног рада са децом, тако да се на овом ступњу очувају и надограде постигнућа претходног. Сарадња ова два нивоа одвијаће се преко:

- заједничке посете и манифестације предшколске и школске деце
- заједничких спортских игара
- сарадње васпитача и учитеља са циљем боље адаптације и напредовања деце која су из вртића прешла у школу
- организовања и осмишљавања посета припремних група школама

Поред наведених облика сарадње, установа ће настојати да укључи и родитеље ради упознавања са предстојећим уписом и поласком у школу кроз давање инструкција и информација и организовање активности са децом које имају за циљ откривање и отклањање недоумица и страхова везаних за школу.

Активности ће допринети лакшем преласку деце из вртића у школу, а одвијаће се кроз међусобне посете деце из вртића деци школе, кроз спортске игре, посета часовима првих разреда, еко акције, сарадњу васпитача и учитеља и сл.

Динамика реализације: током године, по плану;

Реализатори: васпитачи припремних група, учитељи, родитељи, директор.

Сарадња са основним школама из окружења

САРАДЊА СА КУЛТУРНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА: библиотеком, музејом, биоскопом;

Динамика реализације: током године

Реализатори: васпитачи предшколских и старијих група, главни васпитачи.

САРАДЊА СА ЗДРАВСТВЕНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА: сарадња са Домом здравља, Здравственим центром, Заводом за јавно здравље и осталим специјализованим установама на републичком нивоу.

Носиоци: медицинска сестра на превентиви, главни васпитачи.

САРАДЊА СА ДРУШТВЕНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ПРЕДУЗЕЋИМА: сарадња са јавним предузећима: Дирекција за изградњу, Водовод, Стан и установама: Центар за социјални рад, Завод за запошљавање;

Динамика: континуирано, током године;

Носиоци: директор, секретар;

САРАДЊА СА СТРУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ФАКУЛТЕТИМА: са Учитељским факултетом у Ужицу, са Удружењем васпитача Србије, са Савезом медицинских сестара предшколских установа Србије, размена искустава са предшколским установама из других средина и сл.

САРАДЊА СА Регионалним центром за професионални развој запослених одвијаће се кроз организовање семинаре и обука за наше запослене.

САРАДЊА СА УВЗО – присуство нашег представника седницама Удружења васпитача Златиборског округа

Динамика: током године;

Носиоци: васпитач

САРАДЊА са општинским просветним инспектором Славишом Пурић се огледала у редовним посетама установи;

САРАДЊА СА СРЕДСТВИМА ЈАВНОГ ИНФОРМИСАЊА: у циљу промовисања рада установе у јавности као и пружање сервисних информација;

Реализатори: директор, васпитачи и медицинске сестре – током године;

Објављивање чланака у локалним гласилима и стручним часописима- Вести и Просветни преглед.

САРАДЊА СА КРИЗНИМ ШТАБОМ – превенција и контрола.

Коначно, отвореност предшколске установе према средини у којој живи и ради, подразумева и долазак у госте деци књижевника, музичара, глумаца, песника, свештеника, спортиста, и других културних и јавних радника, затим, представника разних професија и занимљивих личности уопште, разних узраста и животног искуства.

3.3. Рад са децом и породицама из осетљивих група

У члану 3. Закона о Основама система образовања и васпитања, који дефинише право на образовање и васпитање се каже да "Свако лице има право на образовање и васпитање...Лица са сметњама у развоју и са инвалидитетом имају право на образовање и васпитање које уважава њихове образовне и васпитне потребе у редовном систему образовања и васпитања, у редовном систему уз појединачну, односно групну додатну подршку или у посебној предшколској групи или школи, у скалу са овим или посебним законом."

Основни циљ инклузивног програма је подстицање развоја и интегрисаност деце са сметњама у развоју у групу вршњака без развојних тешкоћа. Наиме, игра и дружење са другом децом су потребе све деце, а активности које се дешавају у вртићима подстичу комуникацију и омогућавају усвајање социјалних правила. Вршњаци без сметњи у развоју представљају позитиван модел и они су драгоцени у подстицању развоја вештина и усвајању знања код деце која имају неке развојне сметње. Потребе детета и адаптација програма према том детету и партнерство између васпитача и родитеља су кључне тачке у овом моделу рада. Инклузивни програм подразумева и додатну едукацију васпитача и стручног тима. Максимално је двоје деце са сметњама у развоју укључено у једну групу која иначе мора имати број уписане деце по нормативу. За ову децу се праве посебни стимулативни програми дефинисани кроз индивидуални образовни план (ИОП), прилагођени карактеристикама деце са сметњама у развоју, али који је интегрисан у редован план групе. Њиме су обухваћене области когнитивног развоја, моторике, језика, социјализације и самопомоћи, кроз игру, корак по корак како би дете доживљавало успех, што делује мотивационо.

На нивоу Установе формира се **Стручни тим за инклузивно образовање** који чине васпитачи, сарадник дефектолог, представници Савета родитеља, представници УО.

Задаци Стручног тима за инклузију:

- доношење и обезбеђивање спровођења Програма инклузивног образовања
- информисање свих запослених и родитеља са Програмом инклузивног образовања
- сагледавање броја деце којој је потребна додатна подршка
- формирање ИОП тима/ова за свако дете којем је потребна додатна подршка
- координација радом тимова за израду ИОП-а
- достављање ИОП-а на усвајање Педагошком колегијуму
- вођење документације, подношење извештаја о раду тима
- едукација васпитача и стручног тима
- сарадња са интересорном комисијом и другим релевантним институцијама и организацијама

Тим за пружање додатне подршке детету – ИОП тим састављен је од васпитача детета са сметњама у развоју, родитеља и стручног сарадника. Задаци ИОП тима су:

- израда педагошког профила за дете и ИОП-а
- вођење документације о детету
- реализација ИОП-а и праћење ефеката
- састанци тима за размену
- анализа остварене подршке са изменама и допунама педагошког профила и ИОП-а
- сарадња са родитељима
- вођење документације о активностима тима.

Индивидуални васпитно-образовни план (ИОП) и План подршке је писани документ којим се обезбеђује подршка тј. прилагођавање образовно-васпитног процеса и који уважава специфичне потребе и лична својства детета. Циљ ИОП-а је постизање оптималног укључивање детета у редован васпитно-образовни процес и његово осамостаљивање у вршњачком колективу. Са његовом израдом и применом мора бити сагласан родитељ.

Подршка се односи на:

- физички простор (ГДЕ се игра, учи...)
- план и програм (ШТА се учи)
- средства, материјале и играчке (ЧИМЕ се игра, учи)
- методе рада (КАКО се учи и подучава)
- распоред активности (КАДА)
- стручњаке који рализују програм.

3.4. Транзиција и континуитет у образовању

У циљу обезбеђивања континуитета искуства детета из различитих животних окружења и периода, односно нивоа васпитања и образовања, у Установи се планира процес адаптације и транзиције.

Транзициони период обухвата неколико месеци пре и након што дете пређе на следећи ниво васпитања и образовања: када први пут полази у предшколску установу, када прелази из јаслица у вртић и када полази у школу.

Транзиција у нашем смислу обухвата акције, мере и поступке које предузима установа, у сарадњи са породицом, како би обезбедила да вртић за дете буде беубедна средина и подстицајно место за учење и одрастање. Да доприноси социјалној и емотивној добробити детета, да утиче на безбедно прилагођавање новој средини, подстиче на развој позитивног става према школи и тиме омогућава континуирано образовање детета.

Установа тимски планира и спроводи подршку детету и породици у периоду транзиције ка вишим нивоима образовања у сарадњи са родитељима детета, учитељима и стручном службом ОШ.

У години пред полазак у школу сарадња установе и ОШ се континуирано одвија кроз међусобне посете, заједничке активности, приредбе, креативне радионице, спортске активности и друго. Родитељима деце која полазе у школу школски педагог и психолог организују радионице на тему значаја припремног предшколског програма за полазак у школу.

Посебна пажња посвећује се планирању транзиције деце којој је потребна додатна подршка. У односу на процену потреба детета креира се план транзиције који обухвата: процену потреба детета, израду педагошког профила детета, информације о

детету, породици и активностима установе, активности које се планирају у оквиру транзиције.

У процесу транзиције, родитељи су важан чиниоц, али су битне и друге особе од поверења, које познају дете, као и институције и службе које су укључене у рад са дететом.

У току транзиције Установа:

- Користи ресурсе и просторе у заједници за реализацију различитих активности(отворени простори,институције образовања,културе и спорта...);
- Деца и васпитачи учествују у различитим дешавањима у локалној заједници(прославе,фестивали,акције...);
- Организују се манифестације у које се укључују чланови локалне заједнице(представе,изложбе,претформанси,промоције...);
- Локалне привредне и услужне организације(фабрике,занатске радње,банке,тржни центри...) су места реализације програмске активности или учествују у активностима вртића;
- Локалне привредне и пословне организације учествују у финансирању појединих активности и акција,опремању и набавци потрошних материјала;
- Повезује се са другим образовним програмима и организацијама везаним за образовање деце и рад са породицом;
- Омогућава породицама повезивање са другим услугама и програмима у локалној заједници који су потребни породици;
- Врши се хоризонтална размена информација и сарадња између медицинских сестара васпитача и васпитача ради што лакшег превазилажења деце из јаслица на нове васпитачице и на промену простора.

4. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕФЛЕКСИВНЕ ПРАКСЕ

4.1. Заједница рефлексивне праксе; развој праксе, професионални развој и јавно деловање

Професионална улога васпитача реализује се кроз четири подручја

- **Подручје непосредног рада са децом**-васпитач реализује кроз свакодневни рад у васпитној групи усмереношћу на добробит детета, квалитет односа и различите ситуације и активности заједничког учешћа;
- **Подручје развијања програма** је подручје кроз које васпитач оживљава на нивоу реалног програма концепска полазишта. Основа кроз принципе и стратегије којима се подржавају добробит,односи и делање. Процес развијања програма се одвија кроз сарадњу са стручним сарадницима и колегама као кроз размену с децом и породицом;

*Подручје професионалног развоја односи се на потребу сталног учешћа и надограђивања одговора на питања шта значи бити добар васпитач и шта је добар програм. Оно се реализује кроз:

- Учешће у развијању рефлексивне праксе у свом вртићу кроз сарадњу,размене и заједничка истраживања са стручним сарадницима и васпитачима
- Повезивање са колегама из других установа ради размене искустава и заједничких истраживања;
- Избор семинара стручног усавршавања који су релевентни за развијање рефлексивне праксе и професионалног оснаживања;

- Учешће и излагање на стручним скуповима;
- Праћење савремене стручне литературе и трендова развоја предшколског васпитања и образовања.

*Подручје професионалног развоја деловања, реализује се кроз:

- Заступање интересовања деце и породице у свим питањима јавне политике друштвеног живота и која се односе на децу;
- Ангажовање у локалној заједници на промовисању права детета и породице и промоцији предшколског васпитања и образовања;
- Ангажовање у професионалним удружењима и стручним телима;
- Покретање и учешће у акцијама везаним за децу и породицу;
- Промовисање предшколског васпитања и професије васпитача учешћем на стручним скуповима, у медијима, публикавањем стручних сарадника;
- Професионално деловање и понашање у свакодневnoj пракси у складу са етичким кодексом професије.

4.2. Праћење и вредновање остваривања предшколског програма

Обезбеђивање и унапређење квалитета рада Установе реализује се континуирано кроз процесе праћења и вредновања програма образовања и васпитања, свих облика образовно- васпитног рада и услова у којима се он остварује.

Ради осигурања квалитета рада у установи ће се вредновати целокупан живот и рад установе (услови, процеси, продукти), кроз главне аспекте рада односно, кључне области које су прецизније дефинисане подручјима вредновања и њиховим индикаторима кроз које се ближе дефинишу садржаји.

Вредновање квалитета остварује се и оствариваће се као самовредновање и спољашње вредновање. Обезбеђивање и унапређење квалитета рада Установе реализује се континуирано кроз процесе праћења и вредновања програма образовања и васпитања, свих облика образовно- васпитног рада и услова у којима се он остварује.

Ради осигурања квалитета рада у установи ће се вредновати целокупан живот и рад установе (услови, процеси, продукти), кроз главне аспекте рада односно, кључне области које су прецизније дефинисане подручјима вредновања и њиховим индикаторима кроз које се ближе дефинишу садржаји.

Вредновање квалитета остварује се и оствариваће се као самовредновање и спољашње вредновање.

Кључне области које ће се пратити и вредновати:

- програм (предшколски програм и годишњи план),
- васпитно – образовни рад (планирање и припремање, непосредан васпитно-образовни рад, ритам живљења у вртићу, средина за учење и развој),
- дечији развој и напредовање (подршка игри и учењу),
- подршка деци и породици (уважавање потреба и интереса породице, сарадња породице и вртића),

- етос (професионализам, атмосфера и међуљудски односи, сарадња са локалном заједницом),
- ресурси (људски, материјално-технички, финансијски),
- управљање, организација и осигурање квалитета (руковођење, организација рада установе, обезбеђивање квалитета);

У процесу самовредновања учествују стручни органи, савет родитеља, директор и орган управљања, док спољашње вредновање спроводе просветни саветници стручно-педагошким надзором. Поступак самовредновања подразумева континуирани рад Тима за самовредновање, избор предмета праћења за сваку радну годину, израда плана за самовредновање (активности, учеснике, време, инструменте и технике), обрада и анализа података, писање извештаја и акционог плана, едукације васпитача и медицинских сестара из области самовредновања и вредновања.

У зависности од сегмента вредновања за процену квалитета се користе различите стандардизоване и специфичне за потребе дате процене креиране методе и технике праћења и вредновања:

- непосредно посматрање, разговор, интервју, упитник, анкета, скале процене;
- анализа различите документације и евиденције настале у раду директора, васпитача, медицинских сестара, тимова, Колегијума, служби, и у сарадњи са родитељима (планови, програми, припреме, радне књиге, летопис, годишњи извештај о раду установе, финансијски извештај, извештај директора)
- стално праћење и посматрање деце, планирање и праћење процеса реализације, увида у ефекте, продукте (портфолио, скале праћења и напредовања деце)
- посете другим вртићима и установама, размена искустава са њима
- стручна истраживања сопствене праксе и презентација радова на различитим стручним скуповима.

Спољашње вредновање рада Установе спроводиће се кроз:

- консултације са просветним саветницима о усклађености програма и начина његове реализације
- извештаје просветних саветника о извршеном стручно-педагошком надзору појединих сегмената васпитно-образовног процеса и процене нивоа његове остварености.

Годишњим планом рада установе, за сваку радну годину, конкретизује се кључна област праћења и самовредновања, и у складу са тим сви кораци и поступци који су одређени одабраним сегментом који је предмет процене.

Директор
Дана Гудурић

Председник Управног одбора
Владан Поповић

ПРИЛОГ 1.

ЕВИДЕНЦИЈА И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

*Датум када се догађај десио _____

* Време _____

* Где се десио догађај _____

*Особа која је прва сазнала/реаговала _____

*Начин сазнавања о догађају _____

*Учесници дискриминаторног понашања:

1. Ко врши дискриминацију?

---

2. Ко трпи дискриминацију?

---

3. Ко су сведоци?

---

*Кратак опис ситуације без интерпретирања:

---

*Релација узраста у ситуацији дискриминације (заокружити/подвући)

- Приближног узраста или млађи према старијем
- Старији према млађем
- Група прама лицу или групи лица

*Учесталост дискриминаторног понашања (заокружити/подвући)

- Једанпут
- Поновљено
- Учестало

*Узнемиравајући и понижавајући поступци (дискриминаторно понашање) догодило се на основу (заокружи/ подвуци):

- Националне припадности
- Имовинског стања
- Боје коже
- Верског убеђења
- Старосне доби
- Родног идентитета
- Сексуалне оријентације

- Сметњи у развоју/инвалидитету
- Физичке могућности
- Телесног изгледа

*Последице дискриминаторног понашања:

---

*Ниво дискриминације:

Први ниво   Други ниво   Трећи ниво

*Преузете мере:

1. Провера сумње или откривање дискриминације (провера добијених информација о дискриминацији)

---

2. Консултације

---

3. Преузимање мера и активности (активности усмерене на промену понашања и ставова)

---

4. Праћење ефеката преузетих мера

Датум:

Евиденцију водио:

**ЕВИДЕНЦИЈА НАСИЛНОГ ПОНАШАЊА И ЗЛОСТАВЉАЊА
(СУКОБ И АГРЕСИВНО ПОНАШАЊЕ)**

* Датум када се догађај десио _____

* Време _____

* Где се десио догађај _____

* Особа која је прва сазнала/реаговала _____

* Начин како сте сазнали за догађај _____

* Учесници насилне ситуације (врши насиље, трпи насиље, сведок насиља)

1. Ко је вршио *насиље* (дете/деца, запослени, родитељ, *треће лице*)

---

2. Ко је трпео *насиље* (дете/деца, запослени, родитељ, *треће лице*)

---

3. Ко је био сведок *насиља* (дете/деца, запослени, родитељ, *треће лице*)

---

*Кратак опис ситуације без интерпретирања:

---

*Процена нивоа *насиља*/нивоа ризика   I   II   III   не могу да одредим

Кораци у поступању:

1. Провера сумње или откривање насиља (прикупљање чињеница)

---

2. Консултације

---

3. Мере и активности (индивидуални рад, појачан интензиван васпитни рад, рад са децом која врше насиље, подршка деци која трпе насиље, оснаживање деце која су очевици насиља, саветодавни рад са родитељем, васпитно-дисциплински поступак, пријава другој институцији)

4.Ефекти мера (поновио понашање, променио понашање и друге релевантне информације)

Датум:

Евиденцију водио:

ЕВИДЕНЦИЈА О ПОСТУПКУ ЗАНЕМАРИВАЊА У УСТАНОВИ

*Датум када се догађај десио _____

* Време _____

* Где се десио догађај _____

*Особа која је прва сазнала/реаговала _____

---

*Начин како сте сазнали за догађај _____

---

*Кратак опис ситуације без интерпретирања:

---

3 .Ефекти мера

Датум:

Евиденцију водио:

ПЛАН ЗАШТИТЕ 1

Име и презиме детета:	
Улога (трпело насиље, вршило насиље, сведок насиља):	
Група:	
Активности усмерене на промену понашања	Носиоци
Динамика	
Стратегије за превазилажење	
<ul style="list-style-type: none"> • • • • • 	
Евалуација плана	

Датум:
заштиту:

Чланови тима за

ПЛАН ЗАШТИТЕ 2

Име и презиме детета:	
Улога (извршилац дискриминације, дискримисано лице/група, сведок дискриминације):	
Активности усмерене на промену понашања и ставова	Носиоци
Рад са родитељем	Носиоци
Динамика	
Стратегије за превазилажење	
<ul style="list-style-type: none"> • • • • • 	
Евалуација плана	

Датум:
заштиту:

Чланови тима за

СХЕМА РЕЛАЦИЈА, КО ПРЕНОСИ ИНФОРМАЦИЈЕ И КОМЕ СЕ ПРЕНОСЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

РЕЛАЦИЈА	ЛИЦЕ/ИНСТИТУЦИЈА КОЈЕ ПРЕНОСИ ИНФОРМАЦИЈЕ	ЛИЦЕ/ИНСТИТУЦИЈА КОМЕ СЕ ПРЕНОСЕ ИНФОРМАЦИЈЕ
Родитељ доприноси или изазива појаву насиља, злостављања и занемаривања	Директор (одмах)	Јавни тужилац, полиција (ПС), а након тога школска управа (електронским путем)
Родитељ или <i>треће лице</i> починилац насиља према запосленом	Директор (одмах)	Јавни тужилац, полиција (ПС)
Постојање сумње или сазнања о насиљу, злостављању и занемаривању у породици	Директор (без одлагања)	Јавни тужилац, полиција (ПС)
Догађај који подразумева предузимање неодложних интервентних мера*	Директор	Родитељ, ОЦСР
Насилни догађај са елементима кривичног дела или прекршаја*	Директор	Родитељ, подношење кривичне пријаве надлежном јавном тужилаштву
Постојање сумње или сазнања да је дете	Директор	Центар за заштиту жртава трговине, ОЦСР, полиција

укључено у било који облик трговине људима		(ПС)
Запослени као починилац насиља, злостављања и занемаривања према детету*	Директор (предузима мере према запосленом у складу са закон уз израду <i>плана заштите</i> за дете)	/
Родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом, свом детету/детету или <i>трећем лицу</i>	Директор	Јавни тужилац, полиција (ПС)
Постојање сумње да је <i>треће одрасло лице</i> (укључујући <i>пунолетног ученика</i>) починилац насиља, злостављања и занемаривања према детету	Директор	Родитељ детета, ОЦСР и подношење кривичне пријаве надлежном јавном тужилаштву
Дешавање насиља и злостављања у установи између одраслих лица*	Директор (предузимање мера у складу са законом)	/

Напомена: код релација које су означене са * *потребно је извршити додатно правно консултовање (секретар установе)*